

FIIA 13/2014

COMMENT

Toni Alaranta
Vanhempi tutkija
Ulkopoliittinen instituutti

“Uusi Turkki” ja alueellinen tilanne > Islamilainen identiteettipolitiikka on ajanut Turkin uhkarohkeaan ulkopolitiikkaan

AK-puolueen politiikkaa ja menestystä selittää osaltaan Turkissa vallalla oleva ajatus, jonka mukaan tosi muslimit ovat ottamassa Turkin valtiota uudelleen haltuunsa. Lähi-idän todellisuus ei kuitenkaan vastaa Turkin visiota itsestään alueellisena johtajana.

Oikeus- ja kehityspuolueen (AKP) 12 vuotta jatkuneen valtakauden seurauksena Turkin politiikkaa leimaa nykyään puhe ”uudesta Turkista”. Termiä viljellään kaikkialla, mutta vain harvalla tuntuu olevan selvää käsitystä siitä, mitä sillä tarkoitetaan.

Turkin presidentiksi elokuun alkupuolella valittu Recep Tayyip Erdogan ja hänen paikalleen pääministeriksi noussut Ahmet Davutoglu puhuvat joka tapauksessa uudesta Turkista itsevarmaan sävyyn. Heidän julkilausuttuna tavoitteenaan on tehdä Turkista alueen johtava maa. Keskeinen osa heidän visiotaan on presidentin valtaoikeuksien vahvistaminen siten, että presidentti johtaisi hallitusta. Tämä vaatisi kuitenkin perustuslain muuttamista, mikä onnistuu vain, jos AKP saa ensi vuoden vaaleissa vielä nykyistäkin suuremman enemmistön maan parlamenttiin.

Pääministerinä toimiessaan Erdogan joutui kohtaamaan mittavia haasteita: maanlaajuisen protestiliikkeen, huomattavat korruptiosyytökset, yhteiskunnan kahtiajakautumisen ja kamppailun entisen liittolaisensa Fethullah Gülenin kanssa.

Se, että hän kaikesta tästä huolimatta voitti presidentinvaalit, kertoo kahdesta pitkän aikavälin

kehityskulusta: ensinnäkin Turkin talous on korkeasuhdanteessa, ja Erdogan ja AKP ovat onnistuneet rakentamaan tuekseen kansallismielisten ja konservatiivisten voimien blokin. Erdoganin kannattajat kokevat oman hyvinvointinsa ja asemansa käyvän käsi kädessä AKP:n menestyksen kanssa. Jotta puolue saisi seuraavissa vaaleissa taakseen selvän enemmistön, sen on pyrittävä varmistamaan, että sekä Turkin talous että AKP:n hegemoninen ideologia jatkavat voittokulkuaan.

Samat tekijät selittävät myös, miksi Ahmet Davutoglu pystyi menestyksekkäästi siirtymään ulkoministeristä pääministeriksi. Erdoganin kannattajat kutsuvat presidenttiä *ustaksi*, mestariksi, kun taas Davutoglun lempinimi on *hoca*, opettaja. Davutoglu teki ennen politiikkaan siirtymistään pitkän uran tiedemaailmassa. Hänen kirjoituksensa kansainvälisestä politiikasta ja Turkin roolista kylmän sodan jälkeisessä maailmassa ovat linjanneet Turkin ulkopolitiikkaa aina siitä lähtien, kun AKP nousi valtaan vuoden 2002 vaaleissa.

Davutoglun pyrkimys palauttaa Lähi-itään ensimmäistä maailmansotaa edeltänyt Osmanivaltion alueellinen johtoasema on kuitenkin aiheuttanut Turkille paljon ongelmia sen jälkeen, kun

Davutoglusta tuli ulkoministeri vuonna 2009. Kun AKP:n aateveljet, Muslimiveljeskunnan edustajat, nousivat arabikevään kumousten ansiosta valtaan Tunisiassa ja Egyptissä sekä näyttivät hetken ajan pääsevän niskan päälle myös Syyriassa, Davutoglu näki tilaisuutensa koittaneen Turkki-johtoisen Lähi-idän rakentamiseksi. Valta on kuitenkin sittemmin vaihtunut Egyptissä, ja Syyriaan ja Irakiin on muodostumassa jihadistivaltio. Tämän kehityksen olisi pitänyt saada Turkki arvioimaan perusteellisesti uudelleen aiempaa tukeaan Syyrian sunnimilitanteille.

Isisin jihadistit muodostavat Turkille vakavan ulkoisen uhan ja ovat myös perustaneet Turkkiin oman solunsa. Davutoglun ideologisella ulkopolitiikalla on ainakin osavastuu Isisin menestyksestä, mutta Davutoglun asemaa AKP:ssä ei ole kyseenalaistettu; päinvastoin, nyt hänet on korotettu pääministeriksi.

Presidentti Erdogan ja pääministeri Davutoglu julistavat nyt yksissä tuumin ”uuden Turkin” sanomaa: Turkin tasavaltainen, länsimainen ja maallinen perintö käsitetään historialliseksi virheeksi, jonka tuhkista uusi Turkki feenikslinnun lailla nousee.

Presidentinvaalikampanjansa aikana Erdogan ilmoitti toistuvasti

---

Ulkopoliittinen
instituutti

Kruunuvuorenkatu 4

PL 400

00161 Helsinki

Puhelin

---

(09) 432 7000

Fax

---

(09) 432 7799

www.fiia.fi

Ulkopoliittinen instituutti on eduskunnan yhteydessä toimiva, riippumaton tutkimuslaitos. Instituutti tuottaa korkeatasoista tutkimusta, joka tukee poliittista päätöksentekoa ja avointa keskustelua niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin.

Instituutin julkaisut käyvät läpi sisäisen editointiprosessin, mutta julkaistavat näkemykset ovat kirjoittajien omia.

edustavansa *davaa*, suurta aatetta. Tämä käsite on tunteellisesti hyvin latautunut: se antaa ymmärtää, että Turkin kansaa aidoimmillaan edustavat hurskaat muslimit, joita edeltävien vuosikymmenten länsimaistunut eliitti on sortanut.

Islamilaisuuden puolustamisen ja eliitin kritisoimisen voi väittää olevan vain populistista retoriikkaa, joka täytyy nähdä erillään käytännön politiikasta. Tästä näkökulmasta Turkkiä tarkkailevat korostavatkin yleensä talouskasvua AKP:n suosion selittäjänä.

AKP:n kannattajien yhtenäisyyden kannalta puolueen tarjoama ideologinen kertomus on kuitenkin aivan yhtä tärkeä: kerran niin kunniakas muslimikansa valtaa valtion takaisin itselleen. Tämä narratiivi ei vetoa vain köyhiin ja heikosti koulutettuihin, vaan se on osa myös Turkin uuden älymystön maailmankuvaa. AKP:n edustajien kolumnit turkkilaismediassa osoittavat, miten laajasti maassa levitetään ajatusta Turkista johtavana islamilaisena valtiona.

Ideologinen korostus luo odotuksia, joihin Turkin johtajien on vastattava. Ulkopoliitiikan saralla islamilaisen identiteetin korostaminen on johtanut uhkarohkeisiin hankkeisiin. Lähi-idän nykyinen todellisuus ei vastaa visiota Turkista

alueen johtajana. Turkin on ennemmin tai myöhemmin käytävä Isisin pystyttämän kalifaatin kimppuun kaikilla keinoilla. Ja vaikka monet arabimaiden kansalaiset ovat puoltaneet Turkin tukea Hamasille ja muille Muslimiveljeskuntaan liittyville ryhmille, se on viilentänyt Turkin välejä monien alueen maiden hallitusten kanssa.